

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

QUÁCH THỊ HUỆ

QUAN HỆ MỸ - ẨM ĐỘ
TỪ NĂM 2014 ĐẾN NĂM 2022

Chuyên ngành: Quan hệ quốc tế
Mã số: 9310601.01

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ
CHUYÊN NGÀNH QUAN HỆ QUỐC TẾ

Hà Nội - 2023

Công trình được hoàn thành tại:
.....
.....

Người hướng dẫn khoa học: **GS.TS Phạm Quang Minh**

Phản biện:
.....

Phản biện:
.....

Phản biện:
.....

Luận án sẽ được bảo vệ trước Hội đồng cấp Đại học Quốc gia chấm luận án
tiến sĩ họp tại
vào hồi giờ ngày tháng năm 20...

Có thể tìm hiểu luận án tại:

- Thư viện Quốc gia Việt Nam
- Trung tâm Thông tin - Thư viện, Đại học Quốc gia Hà Nội

1. Lý do chọn đề tài

Thập niên thứ hai của thế kỷ XXI đang chứng kiến sự chuyển dịch quyền lực từ Tây sang Đông ngày càng rõ rệt khiến khu vực Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương trở thành trung tâm hợp tác và cạnh tranh quyền lực giữa các nước lớn, nổi bật lên là sự ba cường quốc Mỹ, Ấn Độ và Trung Quốc. Ba cường quốc này đều hướng tới củng cố và mở rộng quyền lực của mình thông qua các chiến lược khác nhau, trong đó, chiến lược Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương Tự do và Rộng mở của Mỹ và chính sách Hành động phía Đông Ấn Độ không những không cản trở lẫn nhau mà còn bổ sung cho nhau, góp phần thúc đẩy quan hệ hai nước. Đồng thời, Mỹ và Ấn Độ còn có chung đối thủ cạnh tranh chiến lược là Trung Quốc vì sự trỗi dậy của nước này đã đe dọa trực tiếp tới lợi ích quốc gia – dân tộc của cả Mỹ và Ấn Độ. Trong bối cảnh cục diện này, Mỹ và Ấn Độ đã xếp lại những bất đồng và khác biệt đang tồn tại để hướng tới sự tương đồng lợi ích và chiến lược, cùng nhau hợp tác không chỉ để đảm bảo ổn định, an ninh và thịnh vượng tại khu vực Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương mà còn là đảm bảo lợi ích cả mỗi nước.

Từ nhận thức chung về mục tiêu và lợi ích, giai đoạn 2014 - 2022, cả Mỹ và Ấn Độ có những điều chỉnh chính sách đối ngoại trong quan hệ hai nước. Đối với Mỹ: xét trên mọi khía cạnh, Ấn Độ là nước có khả năng tạo đối trọng trước Trung Quốc đang ngày càng mở rộng tầm ảnh hưởng, nhất là khi mối quan hệ giữa hai cường quốc hạt nhân ở Châu Á này không thực sự nồng ấm do nhiều khúc mắc về vấn đề biên giới lâu nay. Do đó, Mỹ ngày càng coi trọng vai trò của Ấn Độ nhất là trong mục tiêu tạo đối trọng với Trung Quốc. Trong giai đoạn này, mặc dù có sự thay đổi nhân sự cấp cao trong chính quyền Mỹ nhưng cả ba đời Tổng thống Mỹ đều thống nhất quan điểm coi trọng vai trò của Ấn Độ trong khu vực Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương và quan tâm thúc đẩy quan hệ Mỹ - Ấn Độ. Năm 2014, cựu Tổng thống Mỹ Barack Obama trong nhiệm kỳ thứ hai bắt đầu những điều chỉnh chính sách với Châu Á thông qua chiến lược “Xoay trục” và quan tâm hơn đến đối tác Ấn Độ. Sau đó, cựu Tổng thống Donald Trump kế thừa, mở rộng và phát triển hơn các chính sách với khu vực này với chiến lược Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương Tự do và Rộng mở, trong đó có chính sách Hướng Nam Mới nhấn mạnh trọng tâm là phát triển

quan hệ Mỹ - Ấn Độ. Chính sách này hiện đang được Tổng thống Joe Biden đồng thuận, kế thừa và phát triển. Về phía Ấn Độ, ban đầu nước này còn nhiều cân nhắc về mối quan hệ với Mỹ nhưng trước trở ngại chung là sự trỗi dậy của Trung Quốc đe dọa đến lợi ích quốc gia dân tộc của cả hai cường quốc này, buộc Ấn Độ phải điều chỉnh chính sách đối ngoại với Mỹ theo hướng mở rộng, cân bằng và thực dụng hơn. Ấn Độ muốn dựa vào sức mạnh tổng hợp của Mỹ để nâng cao vị thế, tăng cường sức mạnh quân sự, cân bằng sức mạnh với Trung Quốc và gây sức ép với Pakistan. Cũng trong năm 2014, Thủ tướng N. Modi lên nắm quyền tại Ấn Độ, đã tiến hành nhiều thay đổi trong các chính sách đối nội và đối ngoại theo hướng quyết đoán và thực dụng, nhằm tăng cường sức mạnh quốc gia, trong đó có sự tăng cường hợp tác với các nước lớn, đặc biệt là Mỹ. Từ những thay đổi trên nên năm 2014 đã trở thành dấu mốc quan trọng trong quá trình phát triển quan hệ Mỹ - Ấn Độ.

Quan hệ giữa Mỹ và Ấn Độ không chỉ diễn hình cho mối quan hệ giữa một siêu cường thế giới với một cường quốc đang trỗi dậy mạnh mẽ mà còn là diễn hình cho mối quan hệ liên đại dương giữa hai nền dân chủ lớn và lâu đời của thế giới. Do đó, cặp quan hệ này sẽ có tác động trực tiếp đến cục diện khu vực Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương và trật tự thế giới mới đang hình thành. Trong khi đó, cả Mỹ và Ấn Độ đều là những đối tác quan trọng mà Việt Nam quan tâm và thúc đẩy quan hệ hợp tác, hiện thực hoá chủ trương đa phương hoá, đa dạng hoá quan hệ đối ngoại nhằm tạo thế trận ngoại giao, kinh tế, quốc phòng trong phát triển đất nước. Vì vậy, việc nghiên cứu quan hệ Mỹ - Ấn Độ có ý nghĩa quan trọng nhằm cung cấp cơ sở hoạch định chính sách đối ngoại phù hợp trong bối cảnh hiện tại, tận dụng những điều kiện thuận lợi trong quan hệ giữa hai cường quốc để điều chỉnh chính sách đối ngoại với các nước lớn cho phù hợp và hiệu quả.

Ở cấp độ hệ thống, quốc gia và cá nhân, giai đoạn 2014- 2022 chứng kiến nhiều nhân tố và biến động tác động trực tiếp đến quan hệ Mỹ - Ấn Độ. Mặc dù, mối quan hệ này đang tịnh tiến theo chiều hướng tích cực, đạt được nhiều thành tựu trên các lĩnh vực nhất là chính trị - ngoại giao, an ninh – quốc phòng và kinh tế, nhưng ở hiện tại và trong tương lai, quan hệ Mỹ - Ấn Độ vẫn đang và sẽ tồn tại một số hạn chế

nhất định dưới tác động của nhiều nhân tố khách quan và chủ quan. Do đó, mối quan hệ Mỹ - Ấn Độ sẽ luôn có những biến động trong thời gian tới.

Từ những lý do nêu trên, việc nghiên cứu đề tài Quan hệ Mỹ - Ấn Độ từ năm 2014 đến nay có ý nghĩa khoa học và thực tiễn sâu sắc. *Về mặt khoa học*: Luận án cung cấp bức tranh khá đầy đủ về thực trạng quan hệ Mỹ - Ấn Độ giai đoạn 2014 – 2022 và dự báo những kịch bản của mối quan hệ Mỹ - Ấn Độ đến năm 2030. Công trình sẽ có đóng góp nhất định về mặt khoa học cho ngành nghiên cứu quan hệ quốc tế ở nước ta. *Về thực tiễn*: Luận án phân tích tác động đối với khu vực Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương và Đông Nam Á. Đây là hai tầng khu vực gắn với lợi ích quốc gia – dân tộc của Việt Nam. Nhưng ở Việt Nam lại chưa có công trình khoa học nào nghiên cứu chuyên sâu cặp quan hệ này trong giai đoạn 2014 – 2022. Do đó, nghiên cứu đề tài này và đưa ra các hàm ý chính sách đối ngoại sẽ giúp Việt Nam chủ động hơn trong quan hệ với các nước lớn. Với những lý do khoa học và thực tiễn, cũng như tính thời sự nêu trên, tôi chọn đề tài: “*Quan hệ Mỹ - Ấn Độ từ năm 2014 đến năm 2022*” làm đề tài nghiên cứu cho Luận án tiến sĩ.

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

Mối quan hệ Mỹ - Ấn Độ là một trong những trục quan trọng trong thế giới đa cực hiện nay, ảnh hưởng đến chính trị, kinh tế, an ninh khu vực và toàn cầu. Do đó, quan hệ giữa Mỹ và Ấn Độ luôn là vấn đề thu hút sự quan tâm của nhiều quốc gia, viện nghiên cứu, giới học giả trong thời gian qua. Đặc biệt là khi Mỹ triển khai Chiến lược “Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, Tự do và Rộng mở” và Ấn Độ điều chỉnh Chính sách “hướng Đông” thành Chính sách “Hành động phía Đông”, quan hệ hai nước ngày càng tịnh tiến theo chiều hướng tích cực. Chính sự tương đồng về lợi ích giữa hai chiến lược trên đã đưa quan hệ Mỹ - Ấn Độ trở thành đối tác tự nhiên và ngày càng được nâng lên tầm cao mới.

Các công trình nghiên cứu tổng thể về quan hệ Mỹ - Ấn Độ khá đa dạng về nội dung và phong phú về số lượng. Trong đó, rất nhiều công trình nghiên cứu dưới hình thức bài tạp chí khoa học, sách, đề tài nghiên cứu khoa học và đề tài nghiên cứu trong các luận văn, luận án. Các nghiên cứu lại được phân chia trong các giai đoạn thời gian khác nhau, phạm vi nghiên cứu về không gian cũng khác nhau

và nhất là được phản ánh qua các góc tiếp cận và mục tiêu nghiên cứu của từng tác giả/nhóm tác giả khác nhau nên cung cấp cho người đọc những quan điểm và kiến thức rất đa dạng, nhiều màu sắc về vấn đề này. Các nghiên cứu phần lớn phản ánh thông qua các vấn đề cụ thể hoặc phản ánh theo sự kiện, hoặc phân tích bản chất, ý đồ thực sự của hai nước trong từng phạm vi hoặc lĩnh vực nào đó chủ yếu là chính trị - ngoại giao, an ninh – quốc phòng, thương mại – đầu tư nhưng chưa phản ánh hết các nội hàm vấn đề đến nay (hết năm 2022). Nghiên cứu vấn đề này vừa có giá trị khoa học và thực tiễn (như đã trình bày ở trên). Nhưng đến nay chưa có công trình nào ở Việt Nam nghiên cứu chuyên sâu, hệ thống về mối quan hệ giữa siêu cường số một thế giới - Mỹ và cường quốc mới nổi trong khu vực - Ấn Độ dưới góc tiếp cận quốc tế học. Đây là khoảng trống để Luận án tiếp tục đi sâu nghiên cứu, làm rõ về “Quan hệ Mỹ - Ấn Độ từ năm 2014 đến năm 2022”.

3. Mục tiêu và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục tiêu nghiên cứu

Mục tiêu chính của luận án là làm rõ thực trạng quan hệ Mỹ - Ấn Độ trên một số lĩnh vực từ năm 2014 đến năm 2022, phân tích những tác động của nó đối với khu vực và Việt Nam và hàm ý chính sách đối ngoại cho Việt Nam.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Để đạt được mục tiêu trên, Luận án đề ra những nhiệm vụ nghiên cứu sau:

Thứ nhất, Luận án nghiên cứu cơ sở lý luận, chỉ ra và phân tích các nhân tố cơ bản tác động đến quan hệ Mỹ - Ấn Độ (2014 – 2022).

Thứ hai, Luận án trình bày và phân tích thực trạng quan hệ Mỹ - Ấn Độ trên các lĩnh vực Chính trị - Ngoại giao, An ninh – quốc phòng, Kinh tế và một số lĩnh vực khác.

Thứ ba, Luận án đánh giá những thành tựu, hạn chế, phân tích các tác động của mối quan hệ này đối với với khu vực và Việt Nam.

Thứ tư, Luận án rút ra đặc điểm của quan hệ Mỹ - Ấn Độ (2014 – 2022), dự báo những kịch bản có thể xảy ra trong quan hệ Mỹ - Ấn Độ đến năm 2030.

Thứ năm, Luận án đưa ra một số hàm ý chính sách đối ngoại cho Việt Nam.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của Luận án là quan hệ giữa Mỹ và Ấn Độ trong giai đoạn từ năm 2014 đến năm 2022 trên các lĩnh vực Chính trị - Ngoại giao, An ninh – quốc phòng, Kinh tế và một số lĩnh vực khác.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

- *Về nội dung khoa học:* Luận án tập trung nghiên cứu những nhân tố tác động đến mối quan hệ Mỹ - Ấn Độ, thực trạng mối quan hệ này trên các lĩnh vực Chính trị - Ngoại giao, An ninh - Quốc phòng, Kinh tế, Văn hoá – Giáo dục, Y tế, Khoa học – Công nghệ, Xoá đói giảm nghèo và Bảo vệ môi trường, tác động của nó đối với khu vực và Việt Nam; dự báo các kịch bản cho quan hệ Mỹ - Ấn Độ đến năm 2030 và hàm ý chính sách đối ngoại cho Việt Nam.

- *Về thời gian nghiên cứu:* Giai đoạn 2014 - 2022. Sở dĩ tác giả lấy năm 2014 là khởi đầu nghiên cứu vì mốc thời gian này đánh dấu sự thay đổi tư duy của nhân sự lãnh đạo đứng đầu hai nước. Họ có tầm nhìn chung và đồng quan điểm thúc đẩy quan hệ Mỹ - Ấn Độ phát triển. Năm 2014 thủ tướng N. Modi lên nắm quyền và thực thi nhiều chính sách thúc đẩy quan hệ với Mỹ khiến mối quan hệ song phương hai nước đi vào thực chất. Năm 2022 được chọn làm thời gian kết thúc nghiên cứu vì đây là năm hoàn thành bản thảo Luận án. Hơn nữa, độ lùi về thời gian sẽ giúp Nghiên cứu sinh có những nhận định, phân tích các sự kiện trong quan hệ quốc tế chính xác hơn.

- *Về không gian nghiên cứu:* khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, Đông Nam Á, Mỹ, Ấn Độ, Việt Nam.

5. Phương pháp nghiên cứu

5.1 Cơ sở phương pháp luận của nghiên cứu

- Luận án sử dụng các quan điểm và phương pháp luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, những nhận định, đánh giá của Đảng và Nhà nước Việt Nam về quan hệ quốc tế và chính sách đối ngoại của Việt Nam. Các phương pháp nghiên cứu chung trong khoa học xã hội, các lý thuyết quan hệ quốc tế và các phương pháp luận quan hệ quốc tế được tác giả Luận án sử dụng để nghiên cứu đề tài.

- Cách tiếp cận: Luận án nghiên cứu quan hệ Mỹ - Ấn Độ từ năm 2014 đến năm 2022 thông qua các tiếp cận hệ thống cấu trúc, các cấp độ phân tích, tiếp cận các đa ngành, đa lĩnh vực và liên ngành.

5.2 Phương pháp nghiên cứu chủ yếu

- Phương pháp lịch sử và một số phương pháp nghiên cứu chung trong khoa học xã hội như logic, quan sát và tổng hợp được sử dụng để theo dõi các sự kiện, quá trình diễn biến của mối quan hệ này, từ đó sẽ tiến hành tổng hợp phân tích các dữ liệu liên quan để làm rõ sự vận động của mối quan hệ Ấn Độ - Mỹ. Đồng thời, sử dụng phương pháp so sánh để làm rõ sự tiến triển mối quan hệ này Mỹ - Ấn Độ 2014 – 2022 so với trước đó. Trên cơ sở này, rút ra đặc điểm của quan hệ Mỹ - Ấn Độ 2014 – 2022 và xu hướng phát triển đến năm 2030.

- Các lý thuyết quan hệ quốc tế như lý thuyết của Chủ nghĩa Hiện thực, Chủ nghĩa Tự do, Chủ nghĩa Kiến tạo được vận dụng làm cơ sở phân tích động cơ, mục đích Mỹ, Ấn Độ thúc đẩy quan hệ phát triển, phân tích vai trò cá nhân lãnh đạo đối với quan hệ hai nước. Một số phương pháp nghiên cứu quan hệ quốc tế tiêu biểu được sử dụng bao gồm: Phương pháp phân tích chính sách đối ngoại nhằm làm rõ thực trạng và đánh giá đặc điểm quan hệ Mỹ - Ấn Độ, đánh giá bản chất của mối quan hệ, sự điều chỉnh, tương tác giữa các quốc gia trong bối cảnh quốc tế và khu vực luôn thay đổi. Phương pháp tổng hợp và phân tích theo cấp độ được vận dụng để trình bày và phân tích các nhân tố tác động đến quan hệ Mỹ - Ấn Độ (2014-2022). Phương pháp dự báo được vận dụng để dự báo các kịch bản quan hệ Mỹ - Ấn Độ đến năm 2030

6. Những đóng góp mới của Luận án

Với cách tiếp cận quan hệ quốc tế, Luận án là công trình nghiên cứu mới, có hệ thống và chuyên sâu ở Việt Nam về “Quan hệ Mỹ - Ấn Độ từ năm 2014 đến năm 2022”. Giải quyết các nhiệm vụ nghiên cứu đề ra, luận án sẽ có những đóng góp sau:

Một là, nêu được một số vấn đề lý luận liên quan đến quan hệ Mỹ - Ấn Độ, phân tích những nhân tố tác động đến mối quan hệ này trong giai đoạn 2014 – 2022 theo các cấp độ phân tích.

Hai là, làm rõ được thực trạng mối quan hệ Mỹ - Ấn Độ trên các lĩnh vực Chính trị - Ngoại giao, An ninh – quốc phòng, Kinh tế và một số lĩnh vực khác từ góc độ quốc tế học.

Ba là, thông qua phân tích thực trạng của quan hệ Mỹ - Ấn Độ 2014 - 2022, Luận án đúc kết, đánh giá thành tựu, hạn chế của mối quan hệ Mỹ - Ấn Độ này, trên cơ sở đó so sánh với giai đoạn trước năm 2014 và so sánh với tương quan chủ thể khác; làm rõ được bản chất, tính bất biến và sự thay đổi trong quan hệ Mỹ - Ấn Độ.

Bốn là, đánh giá được những tác động hiện nay của mối quan hệ Mỹ - Ấn Độ đối với khu vực Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương, Đông Nam Á và Việt Nam; dự báo xu hướng vận động của quan hệ Mỹ - Ấn Độ đến năm 2030 và đưa ra một số hàm ý chính sách đối ngoại cho Việt Nam.

7. Kết cấu của Luận án

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Danh mục các công trình khoa học nghiên cứu của tác giả đã công bố có liên quan đến đề tài luận án, Danh mục tài liệu tham khảo và Phụ lục I và II, Luận án gồm 5 chương (11 tiết).

Chương 1. Tổng quan tình hình nghiên cứu

Chương 2. Cơ sở lý luận và những nhân tố tác động đến quan hệ Mỹ - Ấn Độ (2014 - 2022)

Chương 3. Thực trạng quan hệ Mỹ - Ấn Độ trên lĩnh vực Chính trị - Ngoại giao, An ninh – quốc phòng

Chương 4. Thực trạng quan hệ Mỹ - Ấn Độ trên lĩnh vực Kinh tế và một số lĩnh vực khác

Chương 5. Đánh giá quan hệ Mỹ - Ấn Độ (2014 – 2022), dự báo xu hướng đến năm 2030 và hàm ý chính sách cho Việt Nam.

Kết quả nghiên cứu:

Chương 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU

Trong vài thập kỷ qua, mối quan hệ Mỹ - Ấn Độ nhận được sự quan tâm của các nhà nghiên cứu quan hệ quốc tế trên phạm vi toàn cầu. Do đó, các công trình nghiên cứu về vấn đề này rất đa dạng cả về thể loại và nội dung. Các tác giả đưa ra các cách phân tích, nhìn nhận, đánh giá dưới các góc độ khác nhau. Chương này sẽ tổng hợp, phân loại, khái quát các công trình trong và ngoài nước tiêu biểu liên quan đến quan hệ Mỹ - Ấn Độ. Trên cơ sở đó, đánh giá về giá trị của các công trình đã nghiên cứu, chỉ ra những điểm mà luận án kế thừa, những khoảng trống chưa đề cập mà luận án cần tập trung giải quyết. Nội dung chương này trình bày các vấn đề cơ bản sau:

1.1 Các công trình nghiên cứu liên quan đến luận án

Quan hệ Mỹ - Ấn Độ là một mối quan hệ song phương khá lâu đời và trải qua nhiều thăng trầm. Các học giả trên toàn cầu quan tâm nghiên cứu rất nhiều về vấn đề này, các sự kiện liên quan đến quan hệ Mỹ - Ấn Độ đều được phản ánh, công bố trên nhiều phương tiện thông tin đại chúng dưới nhiều hình thức và thể loại khác nhau và có giá trị tham khảo rất lớn. Phần này tác giả tổng hợp và phân chia các tài liệu theo nội dung vấn đề sẽ được trình bày trong các chương sau của luận án. Điều này giúp tác giả dễ dàng tổng hợp các kiến thức cần thiết và sử dụng cụ thể trong luận án và đồng thời để người đọc dễ dàng theo dõi. Cụ thể là:

1.1.1 Các công trình về các yếu tố ảnh hưởng đến quan hệ Mỹ - Ấn Độ

1.1.2 Các công trình nghiên cứu tổng thể về quan hệ Mỹ - Ấn Độ

1.1.3 Các công trình về quan hệ Mỹ - Ấn Độ trên các lĩnh vực cụ thể

Tuy nhiên, không hoàn toàn các công trình nghiên cứu được trình bày trong các mục này chỉ nói về nội dung đó, nên các công trình còn có giá trị tham khảo chung để tác giả có kiến thức tổng thể giúp cho việc hoàn thành luận án.

1.2 Nhận xét về các công trình nghiên cứu liên quan đến đề tài và những vấn đề đặt ra cần tập trung giải quyết

Phần này tác giả luận án trình bày những nhận xét và đánh giá chung trên cơ sở nghiên cứu các dữ liệu đã tổng hợp được liên quan đến đề tài. Các công trình nghiên cứu về quan hệ Mỹ - Ấn Độ khá đa dạng về nội dung và phong phú về số lượng.

Trong đó, rất nhiều công trình nghiên cứu dưới hình thức bài tạp chí khoa học, sách, đề tài nghiên cứu khoa học và đề tài nghiên cứu trong các luận văn, luận án. Các nghiên cứu này trình bày và phân tích về quan hệ Mỹ - Ấn Độ trong các giai đoạn thời gian khác nhau, phạm vi nghiên cứu về không gian cũng khác nhau và nhất là được phản ánh qua các góc tiếp cận và mục tiêu nghiên cứu của từng tác giả/nhóm tác giả khác nhau nên cung cấp cho người đọc những quan điểm đánh giá, cách tiếp cận và kiến thức rất đa dạng, nhiều màu sắc về quan hệ Mỹ - Ấn Độ. Trên cơ sở đánh giá các dữ liệu nghiên cứu, tác giả chỉ ra những điểm mà luận án kế thừa, những khoảng trống chưa đề cập mà luận án cần tập trung giải quyết. Phần này sẽ được cấu trúc cụ thể như sau:

1.2.1 Đánh giá chung về tình hình nghiên cứu

1.2.2 Những vấn đề luận án kế thừa

1.2.3 Những khoảng trống mà luận án sẽ nghiên cứu bổ sung

Để thực hiện mục tiêu và nhiệm vụ nghiên cứu đã đề ra, trên cơ sở kế thừa những giá trị từ các công trình nghiên cứu đã công bố, Luận án sẽ tập trung làm rõ những điểm mới sau:

Một là, xây dựng cơ sở lý luận để phân tích làm rõ các nhân tố tác động đến mối quan hệ này, hệ thống hoá các nội dung hợp tác và những tồn tại trong quan hệ Mỹ - Ấn Độ trên các lĩnh vực chính trị - ngoại giao, an ninh – quốc phòng, kinh tế và một số lĩnh vực khác trong giai đoạn 2014 – 2022.

Hai là, trên cơ sở trình bày, phân tích một cách có hệ thống về thực trạng quan hệ Mỹ - Ấn Độ giai đoạn 2014 – 2022 dưới góc nhìn quốc tế học, Luận án đánh giá tổng thể thành tựu, hạn chế, rút ra đặc điểm của mối quan hệ này.

Ba là, phân tích để làm rõ những tác động của quan hệ Mỹ - Ấn Độ đối với khu vực và Việt Nam; dự báo những kịch bản có thể xảy ra trong sự vận động của mối quan hệ Mỹ - Ấn Độ đến năm 2030, gợi mở một số hàm ý chính sách đối ngoại cho Việt Nam.

Chương 2

CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ NHỮNG NHÂN TỐ TÁC ĐỘNG

ĐẾN QUAN HỆ MỸ - ẤN ĐỘ (2014 – 2022)

Quan hệ Mỹ - Ấn Độ chịu tác động của rất nhiều nhân tố khác nhau từ bối cảnh quốc tế, khu vực đến nội bộ hai cường quốc. Từ năm 2014, lãnh đạo hai nước đã có những điều chỉnh chính sách đối ngoại nhằm thúc đẩy quan hệ song phương phát triển ngày càng hiệu quả và thực chất hơn. Chương này sẽ trình bày một số vấn đề lý luận làm sở sở nghiên cứu về quan hệ Mỹ - Ấn Độ và các nhân tố tác động đến mối quan hệ này.

2.1 Một số vấn đề lý luận về quan hệ Mỹ - Ấn Độ

Phần này đưa ra một số vấn đề lý luận dựa trên việc nghiên cứu các lý thuyết quan hệ quốc tế phổ biến. Lý thuyết Quan hệ quốc tế là tập hợp quan điểm tương đối bao quát về quan hệ quốc tế trên cơ sở lý luận chung. Các lý thuyết này đều có năm mục đích chính là: Khái quát và mô tả thực tiễn quan hệ quốc tế; tìm hiểu bản chất quan hệ quốc tế; giải thích các hiện tượng trong quan hệ quốc tế; dự báo và hướng dẫn hành. Trong số rất nhiều các lý thuyết quan hệ quốc tế được áp dụng phổ biến từ thế kỷ XIX đến nay, phải kể tới các lý thuyết cơ bản sau: Chủ nghĩa Hiện thực, Chủ nghĩa Tự do và Chủ nghĩa Kiến tạo.

2.2. Các nhân tố tác động đến quan hệ Mỹ - Ấn Độ

Từ năm 2014 đến nay, tình hình thế giới, khu vực và nội tại hai nước Mỹ và Ấn Độ có nhiều biến động, đặc biệt là sự trỗi dậy của Trung Quốc, đại dịch Covid và các vấn đề an ninh phi truyền thống mới Tất cả những vấn đề này đã và đang có tác động đến quan hệ Mỹ và Ấn Độ. Phần này tác giả trình bày và phân tích các nhân tố tác động đến quan hệ Mỹ - Ấn Độ theo cấp độ. Cụ thể là:

2.2.1 Cấp độ toàn cầu

2.2.2 Cấp độ khu vực

2.2.3 Cấp độ liên quốc gia

2.2.4 Cấp độ quốc gia

2.2.5 Cấp độ cá nhân

Tiểu kết chương 2

Như vậy, chương này đã đề cập đến cơ sở lý luận và các yếu tố ảnh hưởng đến quan hệ Mỹ - Ấn Độ. Về cơ sở lý luận: Luận án đề cập tới việc vận dụng các luận điểm của một số lý thuyết quan hệ quốc tế chủ yếu như của Chủ nghĩa Hiện thực, Chủ nghĩa Tự do, Chủ nghĩa Kiến tạo để xây dựng khung lý thuyết vận dụng triển khai các nội dung trong luận án. Trên cơ sở này, Luận án phân tích các vấn đề xoay quanh mối quan hệ song phương Mỹ - Ấn Độ; đánh giá bản chất và tác động của mối quan hệ này và dự báo xu thế phát triển đến năm 2030. Mỗi luận điểm trong các lý thuyết được vận dụng linh hoạt để phân tích, đánh giá các mục tiêu đặt ra trong từng chương của Luận án. Về các yếu tố tác động, có thể thấy, quan hệ Mỹ - Ấn Độ giai đoạn 2014 - 2022 là kết quả của sự tác động tổng hợp của cả yếu tố ngoại sinh và nội sinh ở các mức độ và cấp độ khác nhau. Sự biến động của chính trị toàn cầu và những thay đổi về địa chính trị, địa kinh tế trong khu vực Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương có tác động sâu sắc đến quan hệ Mỹ - Ấn Độ. Xu thế hợp tác và cạnh tranh giữa các nước lớn đã thúc đẩy Mỹ và Ấn Độ xích lại gần nhau để cùng phát triển và giải quyết những thách thức chung. Những vấn đề bất ổn an ninh trong khu vực Nam Á cũng là một trong các yếu tố tạo nên thăng trầm trong quan hệ Mỹ - Ấn Độ khi hai nước có những ứng xử khác nhau về các vấn đề này nhất là trong quan hệ với Iran, Afghanistan, Pakistan. Sự trỗi dậy của Trung Quốc, sự trở lại của nước Nga, yếu tố EU và Nhật Bản đã, đang và sẽ khiến cho quan hệ Mỹ - Ấn Độ có nhiều chuyển biến hơn. Trong các yếu tố tác động này thì sự trỗi dậy của Trung Quốc và vai trò của các nhà lãnh đạo hai nước có thể xem như là các chất xúc tác mạnh nhất thúc đẩy quan hệ Mỹ - Ấn Độ phát triển và ngược lại yếu tố Nga khiến quan hệ Mỹ - Ấn Độ chùng mịch hơn nhất là trên lĩnh vực chính trị, an ninh - quốc phòng. Đi cùng với các yếu tố ngoại sinh thì các yếu tố nội sinh như tình hình nội bộ của Mỹ và Ấn Độ và vai trò của lãnh đạo hai nước là những nhân tố quan trọng tác động đến quan hệ Mỹ - Ấn Độ giai đoạn này. Trên cơ sở nhận thức và đánh giá về vai trò ngày càng tăng của Ấn Độ, Mỹ không ngừng thúc đẩy quan hệ với Ấn Độ nhằm kiềm toả Trung Quốc và tăng cường sức mạnh Mỹ. Ở chiều ngược lại, với thế và lực của cường quốc khu vực mới nổi, Ấn Độ đang khao khát khẳng định vị thế cường quốc khu vực rộng lớn hơn là Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương và toàn cầu. Do đó, nước này cần có sự hỗ trợ từ Mỹ

để đối trọng với Trung Quốc và mở rộng tầm ảnh hưởng trong khu vực. Các nhà lãnh đạo hai nước từ năm 2014 đến nay đều có xu hướng ủng hộ thúc đẩy quan hệ hai nước sâu rộng hơn trên cả hai phương diện song phương và đa phương. Chính sự tương đồng về nhận thức chính trị và sự thống nhất về ý trí lãnh đạo của các nhà cầm quyền hai nước đã thúc đẩy quan hệ Mỹ - Ấn Độ liên tục phát triển trong gần hai thập kỉ qua.

Chương 3

THỰC TRẠNG QUAN HỆ MỸ - ẤN ĐỘ

TRÊN LĨNH VỰC CHÍNH TRỊ - NGOẠI GIAO, AN NINH - QUỐC PHÒNG

Trong giai đoạn 2014 - 2022, quan hệ Mỹ - Ấn Độ đã có những bước tiến đáng kể nhờ vào những nỗ lực của cả hai bên. Tuy các nhà cầm quyền hai nước đã đề xuất và thực thi những chính sách khác nhau nhưng họ đều đồng nhất quan điểm thúc đẩy quan hệ hai nước trên nhiều lĩnh vực. Trong đó, chính trị - ngoại giao được xem là cầu nối phát triển quan hệ toàn diện giữa hai nước và an ninh - quốc phòng là một trong những lĩnh vực chủ chốt được cả Mỹ và Ấn Độ tập trung thúc đẩy trong suốt giai đoạn này.

3.1 Quan hệ Mỹ - Ấn Độ trên lĩnh vực chính trị - ngoại giao

Theo chiều dài lịch sử, quan hệ chính trị - ngoại giao Mỹ - Ấn Độ giai đoạn này đã có những bước tiến vượt trội so với giai đoạn trước năm 2014. Đối với Mỹ, “trong suốt hơn 4 thập kỷ của cuộc Chiến tranh Lạnh, Ấn Độ không phải là kẻ thù nhưng cũng không phải là bạn”. Sau Chiến tranh Lạnh, mối quan hệ hai nước được cải thiện thêm một bước khi Mỹ bắt đầu thay đổi cái nhìn về Ấn Độ. Mỹ nhận thấy đây là một quốc gia dân chủ đang lớn mạnh và có vai trò quan trọng hơn nhiều đối với Mỹ ở Nam Á. Bước tiến đầu tiên của mối quan hệ này là khi hai nước ký kết Hiệp định hạt nhân dân sự Mỹ - Ấn Độ năm 2008 trong nhiệm kỳ thứ hai của cựu Tổng thống George W. Bush (2001 - 2009). Năm 2009, khi tổng thống B. Obama lên nắm quyền năm đã tiếp nối các thành tựu của người tiền nhiệm và tiếp tục có những động thái tăng cường quan hệ chính trị - ngoại giao hai nước. Năm 2010, ông Obama đã trở thành Tổng thống Mỹ đầu tiên thăm Ấn Độ và bày tỏ ủng hộ nỗ lực của Ấn Độ trở thành một thành viên thường trực của Hội đồng Bảo an Liên Hợp quốc. Tuy nhiên, chính sách Tổng thống Obama chưa tạo được

bước chuyển mới trong quan hệ với Ấn Độ. Đến cuối năm 2013, quan hệ Mỹ - Ấn Độ lao dốc đột ngột vì vấn đề liên quan đến bà Devyani Khobragade, phó lãnh sự Ấn Độ tại New York bị bắt vào tháng 12/2013.

Sang năm 2014, trước những biến động của tình hình thế giới, khu vực và trong nước, hai nước Mỹ và Ấn Độ ngày càng nhận thấy sự tương đồng về lợi ích chiến lược và hội tụ về lợi ích. Trên cơ sở những nhận thức chung về vấn đề này, Mỹ và Ấn Độ ngày càng thúc đẩy phát triển quan hệ, trong đó có quan hệ chính trị - ngoại giao. Trong giai đoạn từ năm 2014 đến nay, hai nước đã cùng nhau tiến hành nhiều hoạt động đối ngoại, nhất là trao đổi các đoàn cấp cao, thiết lập nhiều cơ chế hợp tác và ký kết các văn bản tạo cơ sở pháp lý thúc đẩy quan hệ trên cả hai phương diện song phương và đa phương, góp phần đưa quan hệ hai nước lên tầm cao mới.

3.1.1 Các hoạt động trao đổi đoàn cấp cao giữa Mỹ và Ấn Độ

3.1.2 Thiết lập cơ chế hợp tác và ký kết văn bản

3.1.3 Quan hệ chính trị - ngoại giao Mỹ - Ấn Độ trong các cơ chế đa phương

3.2 Quan hệ Mỹ - Ấn Độ trên lĩnh vực an ninh - quốc phòng

3.2.1 Mỹ - Ấn Độ tích cực thúc đẩy các cơ chế hợp tác an ninh – quốc phòng

3.2.2 Triển khai hợp tác an ninh – quốc phòng trên các lĩnh vực

3.2.3 Hợp tác an ninh – quốc phòng Mỹ - Ấn Độ ở cơ chế đa phương

Tiểu kết chương 3

Trong giai đoạn 2014 – 2022, quan hệ Mỹ - Ấn Độ đã phát triển vượt bậc từ “Tầm nhìn chiến lược về khu vực châu Á - Thái Bình Dương và Ấn Độ Dương” đến “Đối tác Chiến lược Toàn cầu Toàn diện”. Từ nhận thức chung về tình hình thế giới và nội tại đất nước cũng như nhận thức về sự tương đồng về lợi ích và những thách thức chung, cả Ấn Độ và Mỹ đã có sự điều chỉnh chính sách đối ngoại để thích ứng với bối cảnh mới, nhằm đảm bảo lợi ích quốc gia – dân tộc ở mức độ cao nhất. Hai nước đã rất nỗ lực vượt qua những trở ngại trong quá khứ để hiểu nhau hơn, cùng nhau giải quyết những bất đồng còn tồn tại trong đó có các vấn đề nhạy cảm về chính trị - ngoại giao, an ninh - quốc phòng và đạt được quan hệ tốt đẹp.

Trên lĩnh vực chính trị - ngoại giao: Mỹ và Ấn Độ đã tăng cường các cuộc tiếp xúc, gặp gỡ cấp cao cho thấy quan hệ song phương ngày càng ấm nồng. Qua các hoạt động đối ngoại, hai nước tích cực thiết lập các cơ chế đối thoại, đặc biệt là đối thoại ngoại giao - quốc phòng cấp cao 2+2 được tổ chức bốn lần. Qua kênh đối ngoại, nhiều vấn đề đã được hai nước trao đổi cởi mở, cùng mở ra những cơ hội hợp tác mới trên tất cả các lĩnh vực nhất là thúc đẩy hợp tác an ninh - quốc phòng và thương mại - đầu tư. Các nhà lãnh đạo hai nước nhất trí cao trong nhiều vấn đề quan trọng của khu vực và quốc tế, ủng hộ lẫn nhau trong các diễn đàn đa phương. Mỹ coi trọng và thúc đẩy vai trò của Ấn Độ trong Liên Hiệp quốc. Đặc biệt, hai nước đều mong muốn một khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tự do, rộng mở và bao trùm dựa trên luật lệ. Năm 2020, hai cường quốc đã thiết lập thành công mối quan hệ Đối tác Chiến lược toàn cầu toàn diện Mỹ - Ấn Độ và đang từng bước nâng cấp thành Đối tác chiến lược.

Về an ninh - quốc phòng: Hợp tác an ninh – quốc phòng được mở rộng trên nhiều lĩnh vực cả song phương và đa phương, đặc biệt là sự hợp tác của hai bên về an ninh hàng hải, công nghệ quân sự, thương mại quốc phòng, chống khủng bố, phòng chống dịch Covid-19, các hoạt động huấn luyện đào tạo, tập trận chung... Quan hệ an ninh quốc phòng Mỹ - Ấn Độ phát triển cũng góp phần tạo thế cân bằng trong khu vực, thúc đẩy nền hòa bình, sự ổn định và thịnh vượng ở khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Với những thành quả đã đạt được, an ninh – quốc phòng trở thành một trong những trụ cột quan trọng trong quan hệ Mỹ - Ấn Độ giai đoạn 2014 – 2022. Tuy còn một số hạn chế nhưng những diễn biến của mối quan hệ Mỹ - Ấn Độ phản ánh những nét khác biệt đặc trưng trong chính sách đối ngoại cũng như chiến lược an ninh - quốc phòng của hai đảng cầm quyền ở Mỹ (Tổng thống B. Obama và Tổng thống J. Biden đại diện cho Đảng Dân chủ, Tổng thống Trump đại diện cho Đảng Cộng hòa), đồng thời cho thấy những chuyển biến linh hoạt trong chính sách của Ấn Độ nhằm nắm bắt thời cơ vươn lên thành cường quốc thế giới.

Chương 4

THỰC TRẠNG QUAN HỆ MỸ - ẤN ĐỘ TRÊN LĨNH VỰC KINH TẾ VÀ MỘT SỐ LĨNH VỰC KHÁC

Cùng với các lĩnh vực chính trị - ngoại giao, an ninh - quốc phòng thì quan hệ kinh tế cũng đã trở thành động lực thúc đẩy quan hệ Mỹ - Ấn Độ ngày càng tốt đẹp. Các lợi thế về thị trường, nguồn nhân lực của Ấn Độ rất phù hợp với nhu cầu mở rộng thị trường đầu tư của Mỹ. Trong bối cảnh cạnh tranh thương mại Mỹ - Trung ngày càng tăng và hiện tại đã lan sang cạnh tranh khoa học - công nghệ và nhiều lĩnh vực khác, thì Mỹ đang dần chuyển hướng thị trường sản xuất từ Trung Quốc sang Ấn Độ. Bên cạnh đó, Mỹ và Ấn Độ cũng đẩy mạnh hợp tác trên nhiều lĩnh vực khác như văn hoá, giáo dục, khoa học - công nghệ, năng lượng, y tế, xoá đói giảm nghèo và bảo vệ môi trường...

4.1 Quan hệ kinh tế

Quan hệ kinh tế Mỹ - Ấn Độ (2014 – 2022), đã vượt qua nhiều rào cản để trở thành một trong những trụ cột quan trọng trong quan hệ Mỹ - Ấn Độ. Hai cường quốc đã mở rộng các cơ chế, kí kết các văn bản thoả thuận tạo cơ sở pháp lý thúc đẩy quan hệ kinh tế trên cơ sở đôi bên cùng có lợi. Trong giai đoạn này, quan hệ kinh tế Mỹ - Ấn Độ thể hiện nhiều nhất trên lĩnh vực thương mại – dịch vụ, đầu tư, tài chính.

4.1.1 Mỹ và Ấn Độ tăng cường mở rộng các cơ chế và ký kết thoả thuận

4.1.2 Quan hệ thương mại hàng hoá và dịch vụ du lịch

4.1.3 Quan hệ Đầu tư Mỹ - Ấn Độ

4.1.4 Hợp tác Mỹ - Ấn Độ về Tài chính

4.2 Quan hệ Mỹ - Ấn Độ trên một số lĩnh vực khác

Bên cạnh các lĩnh vực Chính trị - ngoại giao, An ninh – quốc phòng, Kinh tế thì Mỹ và Ấn Độ còn hợp tác trên một số lĩnh vực khác, tận dụng nguồn sức mạnh mềm của hai nền dân chủ lớn để phát triển toàn diện quan hệ song phương hai nước.

4.2.1 Hợp tác Văn hoá và Giáo dục

4.2.2 Hợp tác y tế

4.2.3 Hợp tác trong công tác xoá đói giảm nghèo

4.2.4 Hợp tác trong lĩnh vực Khoa học - Công nghệ

4.2.5 Hợp tác về năng lượng

4.2.6 Hợp tác về chống biến đổi khí hậu và bảo vệ môi trường

Tiểu kết chương 4

Nhìn chung, quan hệ kinh tế và một số lĩnh vực khác giữa Mỹ và Ấn Độ tiến triển theo chiều hướng tích cực, nhất là từ đầu năm 2020 khi Mỹ và Ấn Độ nâng cấp quan hệ lên thành Đối tác Chiến lược Toàn cầu Toàn diện. Về kinh tế, khác với giai đoạn mờ nhạt trước khi thủ tướng N. Modi lên nắm quyền, quan hệ thương mại và dịch vụ giữa hai nước Mỹ và Ấn Độ (2014-2022) đạt được nhiều thành tựu. Trên cơ sở hợp tác hai bên cùng có lợi, Mỹ và Ấn Độ đã thúc đẩy quan hệ thương mại và trở thành đối tác cũng như thị trường lớn của nhau. Về thương mại – dịch vụ, Ấn Độ là đối tác thương mại lớn thứ 9 của Mỹ, còn Mỹ là đối tác thương mại lớn thứ 2 của Ấn Độ chỉ sau Trung Quốc. Tổng kim ngạch thương mại hai chiều nhìn chung hàng năm đều tăng, đặc biệt tăng mạnh dưới thời Tổng thống Donald Trump. Tuy nhiên, thặng dư thương mại của Ấn Độ so với Mỹ trong giai đoạn này thấp hơn so với thời kỳ của Tổng thống B. Obama và Tổng thống J. Biden. Nguyên nhân chính là do Tổng thống Trump theo đuổi chính sách cân bằng thương mại đối với các nước, trong đó có Ấn Độ. Về đầu tư, cán cân đầu tư trực tiếp nước ngoài vẫn chủ yếu nghiêng về Ấn Độ. Để thúc đẩy hơn nữa quan hệ đầu tư giữa hai nước cần tăng cường hoạt động xúc tiến đầu tư của Ấn Độ vào Mỹ trong các lĩnh vực mà Ấn Độ có thế mạnh, nhất là các lĩnh vực công nghệ cao, công nghiệp phần mềm, công nghiệp điện, điện tử. Hai nước cũng tiến hành hợp tác tài chính nhằm mở rộng và thúc đẩy quan hệ kinh tế toàn diện hơn.

Tuy nhiên, bên cạnh những thành tựu đã đạt được thì quan hệ kinh tế hai nước vẫn đang gặp một số trở ngại về thuế quan, chính sách bảo hộ thương mại, hạn chế cấp thị thực cho lao động phổ thông H-1B, quyền sở hữu trí tuệ khiến cho lợi ích kinh tế trong hợp tác song phương chưa thực sự tương xứng với tiềm năng của hai nước. Bên cạnh đó, khả năng tìm tiếng nói chung của hai nước trên các diễn đàn kinh tế đa phương còn khá xa vời khi hai nước đều vắng mặt trong các hiệp định thương mại lớn ở khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương và thường có quan điểm đối lập trong một số diễn đàn đa phương.

Bên cạnh quan hệ kinh tế, Mỹ - Ấn Độ cũng đạt được một số thành công trên các lĩnh vực hợp tác khác như văn hóa - giáo dục, khoa học – công nghệ, y tế, năng lượng, xóa đói giảm nghèo và các vấn đề môi trường. Kết quả này trước hết nhờ vào

những nỗ lực từ hai phía, cả Ấn Độ và Mỹ ngày càng nhận thức được sự cần thiết của việc phát triển mối quan hệ trên tất cả các lĩnh vực trong khuôn khổ quan hệ Đối tác Chiến lược toàn cầu toàn diện. Thêm vào đó, Mỹ và Ấn Độ là hai nước lớn, hai nền dân chủ và hai nền văn hoá lớn trên thế giới, có nhiều điểm tương đồng về tư tưởng chính trị và có nhiều điều kiện để phát triển giao lưu nhân dân. Tuy nhiên, quan hệ hợp tác Mỹ - Ấn Độ trên các lĩnh vực này vẫn mang tính một chiều, không cân bằng, chủ yếu là Mỹ hỗ trợ cho Ấn Độ.

Chương 5

ĐÁNH GIÁ QUAN HỆ MỸ - ẤN ĐỘ GIAI ĐOẠN 2014 – 2022,

DỰ BÁO XU HƯỚNG ĐẾN NĂM 2030

VÀ KHUYẾN NGHỊ CHÍNH SÁCH CHO VIỆT NAM

Chương này đánh giá chung về quan hệ Mỹ - Ấn Độ giai đoạn 2014 – 2022, rút ra đặc điểm, bản chất của mối quan hệ này. Trên cơ sở đó, dự báo các kịch bản có thể xảy ra trong sự vận động của quan hệ Mỹ - Ấn Độ đến năm 2030 và đưa ra một số hàm ý chính sách đối ngoại cho Việt Nam.

5.1 Đánh giá chung về quan hệ Mỹ - Ấn Độ giai đoạn 2014 – 2022

Thông qua phân tích thực trạng quan hệ Mỹ - Ấn Độ trên các lĩnh vực và so sánh với giai đoạn trước đó, tác giả đánh giá chung về những thành tựu mà quan hệ Mỹ - Ấn Độ đã đạt được, đồng thời chỉ ra những hạn chế còn tồn tại. Trên cơ sở đó, rút ra những đặc điểm của mối quan hệ Mỹ - Ấn Độ trong giai đoạn 2014 – 2022 và đánh giá những tác động mà quan hệ Mỹ - Ấn Độ đối với khu vực và Việt Nam.

5.1.1. Một số kết quả đã đạt được và những tồn tại trong quan hệ Mỹ - Ấn Độ

5.1.2 Đặc điểm quan hệ Mỹ - Ấn Độ

5.1.3 Tác động của quan hệ Mỹ - Ấn Độ đối với khu vực và Việt Nam

5.2 Dự báo xu hướng quan hệ Mỹ - Ấn Độ đến năm 2030

5.2.1 Cơ sở dự báo

5.2.2 Một số kịch bản có thể xảy ra cho quan hệ Mỹ - Ấn Độ

5.3. Một số hàm ý chính sách cho Việt Nam

Ấn Độ và Mỹ là hai đối tác quan trọng của Việt Nam. Trên cơ sở nghiên cứu quan hệ Mỹ - Ấn Độ, luận án đưa ra một số hàm ý chính sách đối ngoại cho Việt Nam nhằm thúc đẩy quan hệ với hai đối tác lớn: Đối tác toàn diện - Mỹ, Đối tác chiến lược toàn diện - Ấn Độ trong bối cảnh mới, đồng thời cân bằng trong quan hệ với các nước lớn khác trong bối cảnh cạnh tranh nước lớn đang rất phức tạp như hiện nay.

Tiểu kết chương 5

Từ năm 2014 – 2022 là giai đoạn phát triển nhất trong quan hệ Mỹ - Ấn Độ và có sự kế thừa từ các giai đoạn trước. Quan hệ Mỹ - Ấn Độ được phát triển theo hướng thực chất nhờ sự hội tụ lợi ích chiến lược giữa hai nước và là giai đoạn các lĩnh vực hợp tác hỗ trợ lẫn nhau, cùng đưa quan hệ hai nước phát triển, có sự ổn định và coi trọng song phương hơn đa phương. Tuy vậy, một số bất đồng thương mại và đặc biệt là sự toan tính chiến lược giữa hai nước chính là rào cản đối với việc phát triển thành quan hệ đồng minh. Ấn Độ theo đuổi đường lối đối ngoại độc lập, tự cường, cân bằng quan hệ với các nước lớn. Trong khi Mỹ muốn lôi kéo Ấn Độ tham gia bao vây, kiềm chế Trung Quốc.

Quan hệ Mỹ - Ấn Độ là một trong những trục quan trọng trong quan hệ quốc tế hiện nay và có tác động lớn đến khu vực và Việt Nam ở cả hai chiều thuận và nghịch. Ở chiều thuận, sự tăng cường hợp tác của hai cường quốc thúc đẩy sự phát triển thịnh vượng cho toàn khu vực và mở ra nhiều cơ hội phát triển cho các nước, trong đó có Việt Nam. Bên cạnh đó, sự hiện diện của Mỹ - Ấn Độ cũng góp phần củng cố, tăng cường môi trường hoà bình, ổn định trong khu vực, hạn chế giao tranh, tạo thế cân bằng chiến lược, tránh nguy cơ một chủ thể nổi lên độc chiếm và thôn tóm toàn khu vực. Ở chiều tác động nghịch, sự gia tăng hợp tác Mỹ - Ấn Độ vì mục tiêu chung cũng làm ảnh hưởng đến lợi ích của các đối thủ khác đặc biệt là Trung Quốc dẫn đến mâu thuẫn trong khu vực cũng có xu hướng gia tăng nhất là lĩnh vực quân sự và an ninh trên biển. Điều này ảnh hưởng tiêu cực tới hoà bình, ổn định khu vực và đặc biệt là an ninh trên biển khi xu hướng chạy đua vũ trang ngày càng tăng nhằm bảo vệ lợi ích cốt lõi. Các nước trong khu vực cũng gặp khó trong câu chuyện cân bằng nước lớn khi phải lựa chọn đối tác, hạn chế tác động tiêu cực từ đối tượng. Việt Nam có

quan hệ Đối tác Chiến lược Toàn diện với Ấn Độ và Đối tác toàn diện với Mỹ. Do đó, những thay đổi trong quan hệ hai nước Mỹ - Ấn Độ và những tác động từ mối quan hệ này dù ít, dù nhiều, trực tiếp hoặc gián tiếp đều tác động đến hòa bình, ổn định, phát triển của khu vực và Việt Nam.

Luận án đưa ra 3 kịch bản khác nhau để dự báo quan hệ Mỹ - Ấn Độ từ nay đến năm 2030. Các kịch bản này có thể xuất hiện khi những biến động của tình hình thế giới, các nhân tố có liên quan tác động, ảnh hưởng đến quan hệ hai nước. Trên cơ sở đó, Luận án cũng gợi mở một số hàm ý chính sách cho Việt Nam nhằm đẩy mạnh công tác đối ngoại, phát huy sức mạnh nội lực quốc gia và xây dựng đất nước trong bối cảnh mới. Việt Nam đã và đang thực hiện đường lối đối ngoại mở rộng, đa phương hóa, đa dạng hóa các quan hệ quốc tế, nhằm tranh thủ tối đa nguồn lực bên ngoài để phục vụ cho công cuộc công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. Một số đề xuất được đưa ra nhằm phát huy những mặt tích cực, hạn chế mặt tiêu cực trong quan hệ với Ấn Độ và Mỹ có thể áp dụng vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa hiện nay, góp phần nâng cao vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế, tạo cho Việt Nam trở thành hình ảnh của một nước là bạn, là đối tác tin cậy và là thành viên tích cực, có trách nhiệm của cộng đồng quốc tế.

KẾT LUẬN

Từ kết quả nghiên cứu quan hệ Mỹ - Ấn Độ giai đoạn 2014 – 2022 cho phép đưa ra một số nhận xét như sau:

Một là, quan hệ Mỹ - Ấn Độ giai đoạn 2014 - 2022 có sự kế thừa và có những bước phát triển vượt bậc so với các giai đoạn trước trên tất cả các bình diện, là giai đoạn quan hệ hai nước ổn định nhất, mang tính tích cực và các lĩnh vực hợp tác hỗ trợ cho nhau. Trong bối cảnh thế giới, khu vực và điều kiện nội sinh của mỗi nước đang biến đổi và đặt ra nhiều thách thức mới đối với cả Mỹ và Ấn Độ, hai nước đã vượt qua những khác biệt và bất đồng còn tồn tại để tìm ra nhiều điểm tương đồng về lợi ích và chiến lược. Mỹ và Ấn Độ đã phát triển quan hệ từ “Tầm nhìn chiến lược về khu vực châu Á - Thái Bình Dương và Ấn Độ Dương” cho đến “Đối tác chiến lược toàn cầu toàn diện” như hiện nay vì lợi ích chung của cả hai bên cũng như lợi ích riêng của mỗi nước. Hợp tác Ấn Độ - Mỹ giai đoạn 2014 – 2020 diễn ra đa ngành và đa lĩnh vực từ chính trị và ngoại giao, quốc phòng - an ninh, thương mại và đầu tư, giao lưu nhân dân, văn hoá, giáo dục, y tế, khoa học và công nghệ, năng lượng, xoá đói giảm nghèo, môi trường, và ngày càng thực chất nhờ những nỗ lực cố gắng từ hai phía, trong đó có vai trò của lãnh đạo hai nước. Các nhà lãnh đạo giai đoạn này của cả Mỹ và Ấn Độ ngày càng nhận thức được sự cần thiết của việc phát triển mối quan hệ song phương và sự hội tụ chiến lược trong các vấn đề khu vực và toàn cầu. Hai bên có những mối quan tâm chung, cùng chia sẻ nhiều lợi ích và thách thức về những vấn đề quốc tế. Đây là những cơ sở nền tảng quan trọng cho việc xây dựng mối quan hệ cùng có lợi. Ngoài ra, sự thay đổi của bối cảnh quốc tế và khu vực, tạo ra những yếu tố thuận lợi khách quan thúc đẩy mối quan hệ hợp tác Mỹ - Ấn Độ. Đây là giai đoạn phát triển ổn định và rực rỡ nhất của hai nước. Các lĩnh vực hợp tác đều có tính tiến theo chiều hướng đi lên và có sự hỗ trợ lẫn nhau trong đó chính trị - ngoại giao phát triển làm cầu nối cho các lĩnh vực khác, an ninh - quốc phòng là trụ cột lớn nhất và đạt được nhiều thành tựu nhất, kinh tế và một số lĩnh vực khác cũng vượt qua được những rào cản và đạt được những bước tiến đáng kể.

Hai là, trong gần một thập kỷ qua, bên cạnh những thành tựu đáng kể, quan hệ Mỹ - Ấn Độ vẫn tồn tại một số vướng mắc khiến hai nước chưa thể tiến đến quan hệ đồng minh. Một trong số các thách thức lớn nhất là niềm tin chính trị chưa cao, lợi

ích chung giữa hai nước chưa phải là lợi ích cốt lõi và những cản trở trong thương mại hai nước. Bên cạnh đó, quan hệ hợp tác song phương trên một số lĩnh vực vẫn chủ yếu mang tính một chiều (Mỹ hỗ trợ Ấn Độ) và nhiều hạn chế tồn tại giữa hai nước trên phương diện đa phương nhất là trong quan hệ với nước thứ ba đặc biệt là quan hệ tam giác Mỹ - Ấn Độ - Nga. Hai nước vẫn tồn tại những quan điểm trái chiều trong chính sách đối ngoại nhất là vấn đề Ấn Độ coi trọng cơ chế đối ngoại đa phương, cân bằng nước lớn trong khi Mỹ chỉ chú trọng quan hệ song phương và muốn điều chỉnh Ấn Độ theo ý chí “bài Trung” của mình. Tuy nhiên, hai nước vẫn có chung một thách thức lớn nhất là mối đe dọa từ Trung Quốc và để phản ứng trước những biến động của bàn cờ chính trị thế giới, khu vực luôn biến đổi, quan hệ Mỹ và Ấn Độ vẫn sẽ gắn kết và tiếp tục được thúc đẩy trong thời gian tới.

Ba là, là “tháp đôi dân chủ” của thế giới và là quan hệ giữa một siêu cường số một và một cường quốc khu vực có vị thế ngày càng lớn trên trường quốc tế, quan hệ Mỹ - Ấn Độ có tác động ở cả hai chiều tích cực và tiêu cực đối với khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, nhất là Đông Nam Á – nơi hội tụ nhiều lợi ích chung nhất của Mỹ và Ấn Độ. Một mặt, sự hiện diện của Mỹ và Ấn Độ thúc đẩy sự phát triển ngày càng thịnh vượng của khu vực và góp phần xây dựng môi trường hoà bình, ổn định cho khu vực. Ở chiều ngược lại, quan hệ ngày càng gắn kết và mục tiêu cốt lõi là kiềm toả Trung Quốc của Mỹ và Ấn Độ cũng đẩy mức độ mâu thuẫn và cạnh tranh ảnh hưởng giữa Mỹ - Trung - Ấn Độ ngày càng căng thẳng hơn, tác động tiêu cực đến hoà bình, ổn định, nhất là gây ra nguy cơ chạy đua vũ trang trong khu vực. Bên cạnh đó, sự cạnh tranh giữa các nước lớn cũng khiến cho các nước trong khu vực dễ bị rơi vào tình trạng bế tắc trong quan hệ với nước lớn. Việt Nam cũng không nằm ngoài vòng xoáy này và chịu sự tác động chung của mối quan hệ Mỹ - Ấn Độ đối với khu vực. Ngoài ra, Việt Nam nhận được cả cơ hội và thách thức từ mối quan hệ Mỹ - Ấn Độ mang lại do Mỹ, Trung Quốc và Ấn Độ là những đối tác quan trọng với Việt Nam. Với thế và lực hiện tại đặc biệt là vị trí địa chính trị, địa kinh tế đặc biệt quan trọng, Việt Nam nhận được sự quan tâm trong chiến lược đối ngoại của cả ba nước lớn này. Điều này vừa tạo vị thế và cơ hội cho Việt Nam hợp tác phát triển và thúc đẩy quan hệ với các đối tác lớn. Song, mối quan hệ đối đầu giữa Mỹ - Ấn Độ đối với Trung Quốc cũng khiến Việt Nam gặp phải thách thức trong ứng xử với nước lớn

nhằm đảm bảo lợi ích quốc gia – dân tộc mình nhất là bảo vệ nền độc lập dân tộc và toàn vẹn lãnh thổ của Tổ Quốc.

Bốn là, trên cơ sở là những yếu tố tác động từ môi trường quốc tế, khu vực và nội bộ hai nước Mỹ, Ấn Độ trong thời gian tới và lịch sử, thực trạng của quá trình hợp tác Mỹ - Ấn Độ đến năm 2022 cho phép dự đoán xu hướng vận động chủ đạo của quan hệ đối tác toàn cầu toàn diện Mỹ - Ấn Độ đến năm 2030. Luận án dự báo ba kịch bản có thể xảy ra cho mối quan hệ này: quan hệ Mỹ - Ấn Độ theo chiều hướng tốt lên, quan hệ Mỹ - Ấn Độ theo chiều hướng xấu đi và quan hệ Mỹ - Ấn Độ như hiện tại. Theo đó, rất có thể quan hệ Mỹ - Ấn Độ sẽ tiếp tục được thúc đẩy; hợp tác kinh tế, thương mại, đầu tư giữa Mỹ và Ấn Độ có bước phát triển mạnh mẽ; hai nước cùng nhau chia sẻ quan điểm về dân chủ và lợi ích chung trong bối cảnh Trung Quốc trỗi dậy mạnh mẽ, đe dọa trực tiếp đến lợi ích cốt lõi của Ấn Độ và Mỹ ở khu vực. Đặc biệt, hợp tác lĩnh vực quốc phòng - an ninh được lãnh đạo hai nước tiếp tục xác định là trụ cột quan trọng trong quan hệ song phương, bởi trong chiến lược “Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tự do và mở rộng” của Mỹ, hợp tác quốc phòng - an ninh là chủ yếu nhằm đối phó với những thách thức an ninh. Cùng với đó, kim ngạch thương mại quân sự song phương không những tăng, thể hiện sự coi trọng của hai nước trong thúc đẩy hợp tác quốc phòng - an ninh. Quan hệ của hai nước vẫn dựa trên những lợi ích song trùng song mâu thuẫn vẫn còn tồn tại, do đó sẽ còn nhiều diễn biến phức tạp, tùy thuộc vào những biến chuyển trong nội bộ nước Ấn Độ, Mỹ và bối cảnh khu vực cũng như trên thế giới. Vì Ấn Độ và Mỹ là hai cường quốc trên thế giới, nên mối quan hệ này sẽ tác động đến tình hình thế giới nói chung, đặc biệt là tình hình khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương và góp phần định hình cục diện thế giới đang hình thành.

Năm là, luận án đưa ra một số khuyến nghị chính sách cho Việt Nam. Trong đó, gợi mở những hàm ý thúc đẩy quan hệ Việt Nam với Mỹ và Ấn Độ, tận dụng những điều kiện thuận lợi từ hai đối tác lớn để phát triển toàn diện đất nước và hạn chế những nguy cơ ảnh hưởng quan hệ song phương và lợi ích quốc gia dân tộc. Luận án cũng khuyến nghị những giải pháp cân bằng cho Việt Nam trong bối cảnh cạnh tranh nước lớn gia tăng. Đặc biệt quan tâm đến thứ hạng ưu tiên của đối tác trong quan hệ đối ngoại, đảm bảo cao nhất lợi ích quốc gia dân tộc, nhất là độc lập dân tộc và chủ quyền lãnh thổ.

DANH MỤC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN

1. Quách Thị Huệ (2020), “Chính sách của chính quyền Donald Trump đối với Ấn Độ trong bối cảnh Ấn Độ - Thái Bình dương tự do và rộng mở”, *Tạp chí Lý luận chính trị* (4), tr.127-132.
2. Quach Thi Hue (03/3/2021), “India – The US Promote National Defense – Security Cooperation”, link: <https://moderndiplomacy.eu/2021/03/03/india-the-us-promote-national-defense-security-cooperation/?fbclid=IwAR1fla5g2gcef15VpmTybtDeUdGkjQvaZJ9YkR5jInpYgrn4yYz4MEShRPg>.
3. Quách Thị Huệ (2021), “Những bước tiến mới trong hợp tác công nghệ quân sự Ấn Độ - Mỹ”, *Tạp chí Lý luận Chính trị Công an nhân dân* (65), tr.76-80.
4. Quách Thị Huệ (2021), “Những ưu tiên trong chính sách an ninh của Tổng thống Mỹ Joe Biden”, *Tạp chí Lý luận chính trị* (8), tr.127-132.
5. Nguyễn Thị Oanh, Quách Thị Huệ (2021), “Vai trò của Mỹ trong tranh chấp lãnh thổ Ấn Độ - Pakistan”, *Tạp chí Lý luận chính trị* (526), tr.140-146.
6. Quach Thi Hue (2021), “Future of ASEAN and India–ASEAN Relations”, *ASEAN and India–ASEAN Relations: Navigating Shifting Geopolitics*, Routledge Publications, Taylor & Francis Group. pp.243-259.
7. Quách Thị Huệ (2021), “Sự tương đồng lợi ích chiến lược của Ấn Độ và Mỹ ở khu vực Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương”, *Quan hệ quốc tế ở khu vực Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương Tự do và Rộng mở*, NXB Thế giới, Hà Nội. tr. 223-239.
8. Pankaj Jha, Quach thi Hue (2022), “India’s maritime diplomacy in Southeast Asia: Exploring synergies”, *Maritime Affairs: Journal of the National Maritime Foundation of India*, Routledge Publications, Taylor & Francis Group Vol. 17(2), pp.78-90, published online 11 January 2022. <https://www.tandfonline.com/eprint/VKUWXHQBQFHTGHCITINYQ/full?target=10.1080/09733159.2021.2018827>.
9. Quách Thị Huệ, Lê Huy Tuấn, (2022), “Sự điều chỉnh chính sách đối ngoại của Ấn Độ và những tác động đối với Việt Nam”, *Tạp chí Lịch sử Đảng*, số 3/2022, ISSN 0936-8477, tr. 77-82.
10. Quach thi Hue, (2022), “India’s foreign policy towards Southeast Asia before Prime Minister Narendra Modi”, *Jindal Journal of International Affairs* Vol.1(6), 6/2022, ISSN 2249-8095, pp. 20-34.